

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه سیستان و بلوچستان
تحصیلات تکمیلی

پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری

نقش شهرهای کوچک در توزیع فضایی جمعیت
مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان

۱۳۸۲ / ۴ / ۲۰

استاد راهنما

دکتر محسن شاطریان

اساتید مشاور

دکتر مجتبی رفیعیان

دکتر محمد نجارسلیمه

تحقیق و نگارش

محمدرضا علی بابایی

اسفند ۱۳۸۱

وزارت اطلاعات استان سیستان و بلوچستان

این پایان نامه با عنوان **نقش شهرهای کوچک در توزیع فضایی جمعیت (مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان)** قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد **جغرافیا و برنامه ریزی شهری** گرایش --- توسط دانشجو **محمد رضا علی بابایی** تحت راهنمایی استاد پایان نامه آقای **دکتر محسن شاطریان** تهیه شده است. استفاده از مطالب آن بمنظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

امضاء دانشجو

این پایان نامه $\frac{4}{شش}$ واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ **۸۱/۱۲/۳۱** توسط هیئت داوران بررسی و نمره **۸۰** با درجه **خیلی خوب** به آن تعلق گرفت.

نام و نام خانوادگی	امضاء	تاریخ
دکتر محسن شاطریان		
۱- استاد راهنما:		
دکتر محمد نجار سلیمه - دکتر مجتبی رفیعیان		
۲- اساتید مشاور:		
دکتر مجتبی قدیری معصوم		
۳- داور ۱:		
دکتر حسن افراخته		
۴- داور ۲:		
دکتر محمود خسروی		
۵- تحصیلات تکمیلی:		

تقدیم به

عزیزترین عزیزانم

مادر صبور و مهربانم
پدر دلسوز و زحمتکشم

و

مهر داد عزیز

تقدیر و تشکر

بارالها ، سپاس تنها از آن توست ، که مرا از عدم آفریدی و تنها با لطف توست که انسان به سر منزل سعادت می رسد. تو را به تمامی نعمتهایت که در حق بنده ات نموده ای سپاسگزارم. اینک که به لطف و یاری خداوند متعال کار این پایان نامه به اتمام رسید بر خود لازم می دانم که مراتب قدردانی و سپاس خود را نسبت به معلمان ، اساتید ، دوستان و خانواده عزیزم که حقی بزرگ بر من دارند ابراز نمایم. خصوصا اساتید بزرگوارم جناب آقای دکتر شاطریان و دکتر رفیعیان که هدایت این رساله و در جایگاهی برتر ، هدایت و ارشاد بنده حقیر را در راه یادگیری شکوفا بر عهده داشتند. همچنین از جناب آقای پودینه ، کارشناس محترم گروه جغرافیا که در تمامی مراحل این تحقیق همواره به بنده کمک نموده اند، تشکر و قدردانی می نمایم.

بابایی

چکیده:

رشد سریع جمعیت شهری کشور در طول چهار دهه گذشته بصورت هدایت شده و در چارچوب یک نظام برنامه ریزی جامع ملی که مبتنی بر هماهنگی های بخشی و منطقه ای باشد، صورت نگرفته است. لذا با توجه به اینکه الگوی توزیع جمعیت رابطه تنگاتنگی با عملکردهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دارد. طبیعی است که به دنبال تمرکز فعالیتها و سرمایه در اطراف چند شهر، حرکت جمعیت نیز بسوی این نقاط خواهد بود. این الگوی توزیع جمعیت، زمینه پیدایش خلا جمعیتی و کارکردی در سطوح میانی و پایین کانونهای شهری را بوجود آورده است. و نظام سلسله مراتب شهری کشور را با مشکلاتی روبرو ساخته است. بطوریکه به منظور ایجاد تعادل و توازن در این الگوی توزیع تا کنون استراتژیهای متفاوتی چون نظام مند کردن مهاجرت روستا - شهری، محدود کردن رشد شهرهای بزرگ، قطبهای رشد، توسعه شهرهای میانی، مراکز خدمات روستایی و ایجاد شهرهای جدید بکار گرفته شده اند. این در حالی است که جایگاه شهرهای کوچک در بین استراتژیهای فوق خالی و چندان مورد تاکید نمی باشد. بدین منظور این تحقیق با مطالعه موردی از استان سیستان و بلوچستان به ارزیابی پیرامون نظام سلسله مراتب شهری و بررسی نقش شهرهای کوچک استان در تعادل بخشی فضایی جمعیت می پردازد. نتیجه اینکه با تقسیم بندی کانونهای شهری موجود در سال ۱۳۸۰ مشخص شد که نظام ارتباطی بین سکونتگاهی استان در قالب نظام سلسله مراتبی متکی بر محوریت زاهدان استوار گردیده و سایر نقاط سکونتگاهی مورد مطالعه چندان نقشی در این نظام شهری ندارند. این در حالی است که شهرهای کوچک استان در سال ۱۳۶۵ و ۱۳۷۵ به ترتیب ۲۱ و ۱۴ درصد جمعیت را در خود جای داده بودند. در حالیکه این میزان در سال ۱۳۸۰ به ۲ درصد تنزل یافته است. لذا با قبول تاثیر گذاری جمعیتی شهرهای کوچک در طول دوره ۶۵ تا ۷۵ و قبول نابرابریهای توزیع حال حاضر شبکه شهری استان می بایست در جهت متعادل کردن نظام شهری استان، توجه لازم به رده جمعیتی شهرهای کوچک مبذول گردد.

- مقدمه

فصل اول : طرح تحقیق

۲	۱-۱- بیان مساله
۴	۲-۱- سوالات اصلی تحقیق
۵	۳-۱- فرضیات تحقیق
۵	۴-۱- روش تحقیق
۵	۵-۱- محدوده زمانی و مکانی مطالعه
۶	۶-۱- اهمیت موضوع
۶	۷-۱- پیشینه تحقیق
۹	۸-۱- تعریف اصطلاحات
۱۱	۹-۱- مشکلات تحقیق

فصل دوم : چارچوب نظری - مفهومی پژوهش

۱۳	۱-۲- سیاستهای توزیع جمعیتی به منظور تعادل بخشی فضایی سرزمین
۱۳	۱-۱-۱- سیاستهای باز توزیع جمعیت
۱۴	۲-۱-۲- اهداف سیاست توزیع جمعیت
۱۵	۳-۱-۲- انواع روشها در سیاستهای توزیع جمعیت
۱۵	۱-۳-۱-۲- استراتژی تمرکزگرا
۱۵	۲-۳-۱-۲- استراتژی عدم تمرکز
۲۲	۴-۱-۲- دیدگاه توسعه شهرهای کوچک
۲۴	۵-۱-۲- اثرات الگوی توزیع نامتوازن جمعیت
۲۵	۲-۲- رویکردهای نظری پیرامون توزیع فضایی جمعیت
۲۵	۱-۲-۲- نظام بهینه توزیع جمعیت
۲۷	۲-۲-۲- نظریه مکان مرکزی
۳۰	۳-۲-۲- نظریه قطب رشد
۳۲	۴-۲-۲- دیدگاههای گوناگون پیرامون اندازه بهینه جمعیت شهر
۳۵	۵-۲-۲- نظام سلسله مراتب سکونتگاهی
۳۷	۶-۲-۲- الگوی سلسله مراتب شهری

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۳۸	۳-۲- ویزگیهای کارکردی شهرهای کوچک	۳۸
۳۸	۱-۳-۲- تجربیات جهانی شهرهای کوچک	
۴۰	۲-۳-۲- ویزگی جمعیتی و اجتماعی شهرهای کوچک	
۴۰	۳-۳-۲- ویزگی خدماتی و اقتصادی شهرهای کوچک	

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۴۳	۱-۳- روشهای تخصیص مکانی	۴۳
۴۳	۱-۱-۳- توزیع مرتبه - اندازه	
۴۴	۲-۱-۳- شاخصهای تمرکز و تسلط تک شهری	
۴۶	۲-۳- روشهای تحلیل جمعیتی	
۴۶	۱-۲-۳- مدل ضریب کشش پذیری	
۴۷	۲-۲-۳- مدل آنتروپی	
۴۸	۳-۲-۳- مدل لورنز	
۵۰	۳-۳- روشهای تحلیل کاربرد اقتصادی	
۵۰	۱-۳-۳- تحلیل سهمی - بخشی	

فصل چهارم: شناخت و تحلیل منطقه مطالعاتی

۵۲	۱-۴- ویزگیهای مکانی و جمعیتی استان (۸۰-۱۳۳۵)	۵۸
۵۸	۲-۴- ویزگیهای نظام شهری استان (۸۰-۱۳۳۵)	
۵۹	۳-۴- توزیع فضایی کانونهای شهری در سطح استان	
۶۳	۴-۴- نظام سلسله مراتب شهری در استان سیستان و بلوچستان	
۷۱	۵-۴- ساختار اقتصادی شبکه شهری استان	
۷۵	۶-۴- نظام سلسله مراتبی عملکرد سکونتگاههای استان	
۷۹	۷-۴- جایگاه شهرهای استان سیستان و بلوچستان در سطح ملی	

فصل پنجم: ارزیابی نقش شهرهای کوچک استان در توزیع فضایی جمعیت

۸۱	- مقدمه	۸۱
۸۱	۱-۵- تحلیل قاعده رتبه - اندازه و تعیین جایگاه جمعیتی نقاط	
۹۳	۲-۵- مقایسه تحلیلی نرخ رشد جمعیت با رتبه - اندازه منطقه	
۹۸	۳-۵- تحلیل ضریب کشش پذیری	
۱۰۰	۴-۵- تحلیل ضریب آنتروپی	
۱۱۲	۵-۵- تحلیل مدل لورنز	

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۱۱۷	۶-۵ - محاسبه و تحلیل تغییرات سهمی - بخشی
	فصل ششم: آزمون فرضیات و نتیجه گیری
	۱-۶ - آزمون فرضیات
۱۲۲	۶-۱-۱ - تحلیل قاعده رتبه - اندازه
۱۲۵	۶-۱-۲ - تحلیل ضریب کشش پذیری
۱۲۶	۶-۱-۳ - تحلیل ضریب آنتروپی
۱۲۷	۶-۱-۴ - تحلیل مدل لورنز
۱۲۸	۶-۲ - پیشنهادات
۱۲۹	
	پیوست:
	- منابع و ماخذ
۱۳۴	
۱۳۷	- چکیده به انگلیسی

فهرست اشکال

صفحه

عنوان

۱۷	شکل ۱-۲ - توسعه چند مرکزی منطقه ابر شهر
۱۷	شکل ۲-۲ - توسعه ی مادر شهرهای منطقه ای
۲۹	شکل ۳-۲ - پراکندگی مدل کریستالر ، مکانهای مرکزی و سلسله مراتب
۳۶	شکل ۴-۲ - تصویر یک نظام سلسله مراتب اسکانی مطلوب
۳۸	شکل ۵-۲ - نمودارنمایش الگوی مرتبه - اندازه
۴۶	شکل ۱-۳ - نمایش الگوی نخست شهری
۴۹	شکل ۲-۳ - منحنی لورنز و ضریب جینی در توزیع شهرها
۵۳	شکل ۱-۴ - موفقیت مکانی منطقه مطالعاتی در سطح ملی
۶۷	شکل ۲-۴ - تغییرات میزان شاخص نخست شهری در استان سیستان و بلوچستان
۶۷	شکل ۳-۴ - نمودار روند تغییرات نقاط شهری استان سیستان و بلوچستان ۸۰-۱۳۳۵
۸۴	شکل ۱-۵ - تغییرات رتبه - اندازه کانونهای شهری استان سیستان و بلوچستان ۸۰-۱۳۳۵
۸۵	شکل ۲-۵ - رشد جمعیت و تغییرات رتبه - اندازه مناطق شهری استان ۸۰-۱۳۶۵
۹۰	شکل ۳-۵ - هرم شهری و جمعیتی استان ۱۳۵۵
۹۱	شکل ۴-۵ - هرم شهری و جمعیتی استان ۱۳۶۵
۹۲	شکل ۵-۵ - هرم شهری و جمعیتی استان ۱۳۷۵
۹۳	شکل ۶-۵ - هرم شهری و جمعیتی استان ۱۳۸۰
۹۵	شکل ۷-۵ - روند تغییرات جمعیت شهرهای کوچک استان ۸۰-۱۳۵۵
۱۱۵	شکل ۸-۵ - توزیع لورنز شهرهای استان سیستان و بلوچستان ۸۰-۱۳۵۵

۲۸	جدول ۱-۲- سلسله مراتب شهری از والتر کریستالر
۳۲	جدول ۲-۲- برخی مدلها و نظریه های مربوط به قطبی شدن
۵۵	جدول ۱-۴- مقایسه نسبت جمعیتی استان به کل کشور
۵۷	جدول ۲-۴- مقایسه روند تغییرات جمعیت مناطق شهری و روستایی استان با کل کشور
۶۵	جدول ۳-۴- شاخص نخست شهری در استان سیستان و بلوچستان
۶۷	جدول ۴-۴- سطح بندی جمعیتی کانونهای شهری استان طی سالهای ۸۰-۱۳۳۵
۷۳	جدول ۵-۴- شاغلان بخشهای مختلف اقتصادی شهرهای استان (۷۵-۱۳۶۵)
۷۵	جدول ۶-۴- سطح بندی مراکز جمعیتی در سیستان و بلوچستان در طرح آمایش سرزمین
۷۶	جدول ۷-۴- توزیع شهرهای مورد مطالعه بر اساس رده کارکرد سیاسی-اجرایی
۷۸	جدول ۸-۴- درجه بندی شهرهای استان بر پایه فعالیتهای اقتصادی
۷۹	جدول ۹-۴- سطح بندی شهرهای مورد مطالعه بر پایه الگوهای نظری وضع موجود
۸۰	جدول ۱۰-۴- جایگاه شهرهای استان به ترتیب فراوانی جمعیت در سال ۱۳۷۵
۸۶	جدول ۱-۵- تغییرات جمعیت شهرهای استان سیستان و بلوچستان ۸۰-۱۳۳۵
۸۷	جدول ۲-۵- تغییرات رتبه شهرهای استان سیستان و بلوچستان بر اساس میزان جمعیت
۸۸	جدول ۳-۵- توزیع لگاریتمی شهرهای استان در سال ۱۳۷۵
۸۹	جدول ۴-۵- توزیع لگاریتمی شهرهای استان در سال ۱۳۸۰
۹۶	جدول ۵-۵- میزان تغییرات جمعیت شهرهای کوچک استان ۱۳۸۰
۹۷	جدول ۶-۵- میزان تغییرات جمعیت شهرهای ۱۰۰ هزار نفر به بالا ۱۳۸۰
۹۷	جدول ۷-۵- میزان تغییرات جمعیت شهرهای ۱۰۰-۵۰ هزار نفر ۱۳۸۰
۹۷	جدول ۸-۵- میزان تغییرات جمعیت شهرهای ۵۰-۲۰ هزار نفر ۱۳۸۰
۹۸	جدول ۹-۵- ضریب کشش پذیری جمعیتی شهرهای کوچک استان (۸۰-۱۳۶۵)
۱۰۴	جدول ۱۰-۵- محاسبه تغییرات ضریب آنتروپی شهرهای استان سیستان و بلوچستان
۱۰۴	جدول ۱۱-۵- محاسبه تغییرات ضریب آنتروپی شهرهای استان بدون احتساب
۱۰۷	جدول ۱۲-۵- محاسبه تغییرات ضریب آنتروپی شهرهای استان با احتساب
۱۱۰	جدول ۱۳-۵- محاسبه تغییرات ضریب آنتروپی شهرهای استان بدون احتساب
۱۱۳	جدول ۱۴-۵- توزیع فراوانی جمعیت و کانونهای شهری استان طی دوره زمانی
۱۱۵	جدول ۱۵-۵- محاسبه تغییرات ضریب جینی شهرهای استان سیستان و بلوچستان
۱۱۸	جدول ۱۶-۵- توزیع فراوانی درصد شاغلین شهرهای کوچک استان در بخشهای عمده
۱۲۰	جدول ۱۷-۵- محاسبه و تحلیل سهمی - بخشی شهرهای کوچک در ساختار اقتصادی

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۶۱	نقشه ۱-۴- توزیع فضایی کانونهای شهری استان سیستان و بلوچستان ۸۰-۱۳۵۵
۶۲	نقشه ۲-۴- توزیع فضایی شهرهای کوچک استان سیستان و بلوچستان
۷۰	نقشه ۳-۴- پراکندگی شهرها بر اساس گروههای جمعیتی سالهای ۸۰-۱۳۵۵
۷۷	نقشه ۴-۴- ارتباط سلسله مراتبی عملکردی استان سیستان و بلوچستان

پیشگفتار

در کشورهای در حال توسعه از گذشته این بحث مطرح بوده که رشد شهرهای بزرگ و توزیع نامتعادل جمعیت را به دلیل رشد سریع جمعیت شهری، نمی توان موضوعی پنداشت که به مرور زمان و به خودی خود حل گردد. بلکه توزیع فضایی می بایست بوسیله سیاستهای اندیشیده ای که برای توسعه آتی نیز متناسب باشند، تغییر یابند. بر این اساس روشها و سیاستهای متعددی جهت رفع عدم تعادل و ساماندهی الگوی نامناسب توزیع فضایی جمعیت بکار گرفته شدند. این استراتژیها را می توان در دو بخش استراتژیهای تمرکز و عدم تمرکز تقسیم بندی کرد. این سیاستها تا کنون عمدتاً بصورت تک بعدی اجرا و به دنبال ساماندهی توسعه مراکز بزرگ بوده اند. بنابراین توزیع نامتناسب منابع و امکانات همچنان زمینه ایجاد کانونهای شهری کم فعال و کم جمعیت را فراهم می آورد. و مشکلات نظام های شهری این کشورها همچنان به قوت خود باقی است. بنابراین به نظر می رسد در جهت متناسبتن کردن توزیع جمعیت و مطلوب نمودن نظام های شهری نیازمند اتخاذ سیاستهای ترکیبی توسعه فضایی می باشیم. این سیاست اکنون بعنوان یک راهبرد کلان در سیاستهای توزیع جمعیتی مطرح است. در این راهبرد کلان یک استراتژی با استراتژی دیگر ترکیب می شود و در سطح ملی می تواند از اقداماتی چون کاهش آهنگ رشد مادر شهرها تا توسعه مناطق مرزی را در بر گیرد. از بین این استراتژیها سیاست توسعه شهرهای کوچک بواسطه نقش آنها در ساماندهی سطوح پایین نظام شهری از اهمیت بیشتری برخوردار است. این در حالی است که در سطح این کشورها عمدتاً توجه چندانی به نقش این شهرها بعنوان یکی از مکمل های تعادل فضایی نمی شود. و جایگاه این شهرها در بین استراتژیهای فضایی در جهت رفع عدم تعادل و ساماندهی الگوی نامناسب توزیع جمعیت خالی می باشد. لذا در جهت تحقق اهداف سیاستهای ترکیبی در توزیع فضایی جمعیت و توسعه مناطق لازم است زمینه رشد کانونهای شهری کوچک بوجود آید تا بتوان در زمان ارائه مکانیسم سیاستهای ترکیبی فرصت برابر را برای تمام استراتژیها در جهت ایجاد سلسله مراتب فضایی بهینه فراهم آورد.

فصل اول

طرح تحقیق

۱-۱- بیان مساله

فرآیند برنامه ریزی توسعه در ایران به عنوان یک کشور در حال توسعه تلاش در جهت ساماندهی توسعه شهر و مشکلات وابسته به آن می باشد. مشکلاتی که به دلیل توزیع نامتوازن و نامتناسب امکانات در سطح کشور بوجود آمده است. الگوی استقرار جمعیت و ساختار فضایی برگرفته از این توزیع منابع و امکانات نیز وضعیت مناسب و متعادلی را برای توسعه نشان نمی دهد و این پراکندگی تأثیر بارزی بر روند توسعه شهری برجای گذاشته است بطوریکه تمرکز فعالیتها و جمعیت در چند نقطه شهری بزرگ و ادامه روند مهاجرتها به شهرهای بزرگ، به عدم تعادل در نظام سلسله مراتبی شهری منجر شده و خلاء جمعیتی و کارکردی آشکاری در سطوح میانی و پائین کانونهای شهری بوجود آمده است. در سال ۱۳۳۵ شهرهای کوچک و متوسط با ۹۸ درصد نقاط شهری، مجموعاً ۶۵ درصد جمعیت شهری کشور را در برگرفته بودند در حالیکه در سال ۱۳۷۵، در صد نقاط شهری مذکور به ۹۶ درصد و جمعیت ساکن در آنها به ۴۵ درصد تقلیل یافته است (زنجانی، ۱۳۷۱). این یعنی بر هم خوردن الگوی توزیعی جمعیت و بروز و تشدید عدم تعادل در نظام سلسله مراتب شهری و گسترش عدم تعادلها نواحی ای که مورد توجه برنامه ریزان قرار گرفته است. بدین منظور نیازمند اتخاذ روشها و سیاستهای توسعه فضایی به موازات اتخاذ سیاستهای توسعه اقتصادی - اجتماعی می باشیم. تا کنون در جهت رفع عدم تعادل در سطح کشور، استراتژیهای چون قطبهای رشد، مترو پلهای متعادل کننده، توسعه شهرهای میانی، مراکز خدمات روستایی، نظامند کردن مهاجرت روستا - شهری، محدود کردن رشد شهرهای بزرگ و ایجاد شهرهای جدید به کار گرفته شده است. در حالی که توجه چندانی به نقش شهرهای کوچک^۱ به عنوان یکی از مکمل های تعادل فضایی نشده است. روند رشد شهرنشینی در سطح کشور تا سال ۱۳۳۵ به سود شهرهای کوچک و میانی بود. اما از سال ۱۳۴۵ به بعد با تشدید فرایند ادغام اقتصاد ملی در اقتصاد جهانی به برکت سرازیر شدن پول نفت و توسعه برونزا، روند توسعه شهری به سود شهرهای بزرگ و مراکز استانها تغییر یافته و این نقاط شهری، بیشترین درصد افزایش جمعیت را از آن خود کردند. به نحوی که فاصله مراکز استانها از لحاظ میزان جمعیت

1. Small cities